

Amerikanska valið

Oddagrein

TAÐ eydnaðist ikki teimum høggravendu og ultrakonservativu í republikanska flokkinum í USA at fáa ta framgongd við valini í farnu viku, sum teir høvdu vónað og roknað við.

ATBURÐUR forsetans í Lewinski málinum skuldi brúkast til ikki bert at vinna á Clinton og fáa hann frá, men hetta høvið skuldi brúkast til nakað meira og størri, nevniliga hetta at fáa teimum høggravendu fundamentalist-unum í republikanska flokkinum ovurstórt vald. Clinton-kampanjan var bert hamurin, sum hesir høggravendu politikarnir høvdu latið seg í. Innan fyri henda ham livdi ein makt-gyrmd og ein høggravendur hugsunarháttur, sum skuldi brúkast til at kollvelta amerikanska samfelagnum.

HER var í veruleikanum talan um eina uppperð við tær liberalu og sosialdemokratisk líknandi kreftirnar í demokratiska flokkinum. Endamálið var at svína forsetan so nógv til, at fólk skuldu gloyma at tosa um sosialt rætt-vísi, um útbúgving og pensiónstrygd. Men tað skuldi tíanbetur vísa seg, at veljarnir góðtóku ikki hesa ræðslukampanjuna.

HÓAST republikanski flokkurin framvegis hevur meirilutan í teimum báðum tingunum eftir valini, so gekst langt frá sum hann hevði ynskt. Tvørturímóti fingur demokratarnir eitt sera gott val, tá hugsað verður um, at teir eiga forsetan. Vanliga fer tann flokkurin, sum eigur forsetan, sera nógv aftur til slík val. Men so skuldi ikki vera hesaferð.

TAÐ vóru ikki minst tey svørtu og arbeiðararnir, sum stuðlaðu demokratunum til valini í farnu viku. Høvuðsmálini tey lögdu dent á vóru eisini mál, sum demokratarnir meta høgt, nevniliga ein góðan og sunnan búskap, eina betri sosiala trygdarskipan, betri útbúgvingar-møguleikar og eitt heilsuverk, sum tænar teimum mongu heldur enn teimum fáu.

VIT fegnast um, at tær fundamentalistisku og ultrakonservativu kreftirnar í USA ikki fingur viðhald við valini í síðstu viku. Hetta hevur vónandi aftur givið teimum hóvliga republikan-arunum nakað at hugsa um. Tað er móguleiki fyri, at USA ár 2000 fer at fáa ein republik-anan forseta, og tað er ómetaliga týðningarmikið fyri ta stóru fjøld av íbúgvunum í USA, at hesin - um hann verður valdur - er av tí hóvliga slagnum. Hvørki USA ella heimurin sum heild hava brúk fyri einum høggravendum forseta, sum brýtur niður alt tað, sum roynt hevur verið at byggja upp í hesum marghátliga landi - sum um somu tíð er heimsins ríkasta og heimsins fátækasta land.

Sosialurinn

Viðmerkingar:

Støðið á fullveldisórðaskiftinum

– Tað er alneyðugt, at vit í minsta lagi royna at halda órðaskiftinum á einum støði, soleiðis at øll tey, sum skulu taka støðu einaferð trygja kunnu líta á tað, sum sagt verður, sigur Jóannes Eidesgaard, sum heitir á samgongupolitikararnar um at virða tey, ið hava aðra hugsan í hesum máli

Dygd og sómi.

Nú eitt sindur er liðið frá, síðan fullveldisórðaskiftið tók seg upp, kenni eg meg noyddan (partvís provokeraðan) til at koma fram við nokrum meiningum um dygdina og tignina í hesum órðaskifti.

Dygdin, tá hon er við, merkir, at órðaskiftið ikki er veruleikafjart, men er opið og erligt. Tað merkir soleiðis, at einki við vilja verður fjalt undir gólvteppi-num, men at órðaskiftið hevur eitt fakligt og sakligt grundarlag, sum øll kunnu fyrihalda seg til. Tað merkir sostatt, at allar partar í órðaskiftinum, samdir ella ó-samdir, byggja sínar metingar á sama grundarlag. Sjálvandi merkir tað eisini, at meiningar hjá øðrum ikki verða snaraðar, men at tær verða tiknar við í órðaskiftið, júst sum tær eru settar fram. Stutt sagt, at órðaskiftið er realistiskt og ikki borið uppi av romantiskum veruleikafjarum myndum.

Tignin, tá hon er við, merkir, at tað eisini í órðaskiftinum er pláss fyri teimum, sum ikki eru samd við teimum, sum halda seg umboða ein meiriluta. Tað merkir, at vit í virðing fyri demokratunum fult út virða, at tað eru onnur, sum ikki eru samd, og at hesi ikki í órðaskiftinum verða skírd fyri bæði líkt og ólíkt. Hetta er sjálvsagt galdandi fyri øll, sum lutata í kjakinum.

Fyri meg at siggja er tað alneyðugt, at vit í minsta lagi royna at halda órðaskiftinum uppi á einum

støði, soleiðis at øll tey, sum skulu taka støðu einaferð, meira ella minni tryggja kunnu líta á tað, sum sagt verður. Annars verður talan um manipulatið og heilavasking. Og tað er sjálvt málið alt ov stórt og týðningarmikið til.

Dygdin:

Tað er politikaranna fysta uppgáva at bera so í bandi, at órðaskiftið fer fram á tann hátt, at vit vita, hvat vit tosa um. At vit hava eitt útgangsstøði. At vit hava tað neyðuga grundarlagið fyri kjakinum, tí annars er vandi fyri, at vit hvør í sínum lagi tosa við síðuna av hvørjum øðrum. Og í dagsins órðaskifti um fullveldi verður dúgliga tosa fram við hvørjum øðrum.

Men enn hava vit heldur ikki neyðuga grundarlagið. Vitanin og kanningarnar, sum eiga at tryggja dygdina í órðaskiftinum, tað biða vit framvegis eftir, men tað hevur so ikki forða ríonnum í at taka støðu.

Samgongan hevur tikið støðu. Málið er fullveldi. Við allari virðing fyri politiska málsetninginum, so er tað ikki heilt vandaleyst at taka støðu, áðrenn vit kenna treytir o. l., og áðrenn tær neyðugu kanningarnar eru gjørdar.

Og tað er júst hetta valið í leysari luft, sum Javnaðarflokkurin hevur sín iva um, hóast vit eisini hava sum mál einar Føroyar, sum eru politiskt, fíggarligt og umsitingarligt óheftar av Danmark. Men vit seta ikki

hetta í verk fyrr enn neyðuga grundarlagið er til staðar. Fyrr enn fyrireikingarnar eru gjørdar. Fyrr enn málið er búgvið. Tað er aðalmunurin. Tað var hetta stjórnskipanarnevndin kundi greitt.

Sómi

Men tað, sum fyri meg, er kanska meira vandamikið í fullveldiskjakinum er hetta, at menn hava ilt við at góðtaka og viðurkenna, at onnar hava aðra hugsan og aðra uppfatan av víðurskiftinum.

Ert tú ikki samdur, so fært tú beinanvegin ein lemjandi dóm um, at tú ert ósakligur, at tú átti at skammast ella tað, sum verri er.

Hvar enn vit standa í hesum órðaskifti, er tað ómetaliga týðningarmikið, at vit fult út virða tey, sum hava aðra uppfatan. At vit fara í dialog við tey við teimum sakligu argumentunum, sum vit halda okkum sita inni við. Tora vit ikki tað, so trýgva vit ov lítið upp á sjálvt málið.

Tað nyttar lítið at viðgera persónarnir í Javnaðarflokkinum í staðin fyri at viðgera tað, sum flokkurin stendur fyri. Tað fyrra gevur ein varhuga av tørvandi argumentum, og eru argumentini ikki til staðar, so er málið neyvan tað rætta.

Bikarið, sum eg siti við, fleyt yvir, tá tingmaður við tingsins og lögtingsformansins loyvi, slapp at skíra meg landasvíkjara, enn tá meðan eg sjálvur ikki var staddur í lögtinginum,



Jóannes Eidesgaard, formaður Javnaðarflokksins

men hevði varamann mín inni. Hetta vil eg vanda aftur til í aðrari grein.

Forkomið ikki kjakinum

Ein áheitan skal tí ljóða frá mær, um at vit leggja okkum eftir at halda eitt ávíst støði í kjakinum. Eitt støði, har eisini minnilutar tora at siga sína hugsan uttan at verða úthongdir í bløðum, almennu fjølmiðlum ella í gerandisdegnum.

Tað er styrkin í demokratunum.

Tað verður eitt fátækt órðaskifti, um bert ráðandi fólkioð sleppur til orðanna.

Sjálvt við kjakinum um nýggja grundlóg, hvat hon so skal innihalda, so loyvir galdandi grundlóg øllum borgarum frítt tali- og skrivifrelsi. Lat okkum virða tað.

Jóannes Eidesgaard

Märta Tikkanen á føroyskum

Føroya Skúlabókgrunnur og Rúsdrækkka- og Narkotíkaráðið hava í felag givið út yrkingasavnið *Kærlíkssøga aldarinnar* eftir Märta Tikkanen.

Savnið er eitt úrval av yrkingum úr Kærlíkssøgu aldarinnar, sum kom út á svenskum í 1976. Yrkingasavnið víðger trupulleikarnar í eini familju, har maðurin er rúsdrækkamisnýtari. Kærlíkssøga aldarinnar er sjálvvísugulig og víðger hjúnalag Märta Tikkanens við listarmannin Henrik Tikkanen.

Sjálðan eru kenslurnar hjá konu ein misnýtara so bersøgið og beinrakði lýstar sum í hesum savni. Hvussu meint familjan verður rakt av misnýtsluni, verður kensluborið og viðkomandi víðgjort.

Savnið kann nýtast í bókmentandiirvingini í føroyskum í elstu flokkum fólkaskúlan og í miðnáms-skúlanum. Í miðnámskúlanum kann savnið - eisini saman við sjónbandi við sama heiti - nýtast sum høvuðsverk, og lýkur tað krøvini sum kunngerðirnar

í føroyskum í miðnáms-skúlanum seta.

Í savninum eru eisini yrkingar, sum eru brúktar í sjónbandinum við sama navni. Filmurin hevur føroyska talu og er tikið upp í Føroyum. Sjónbandið er ein filmsútgáva av frumfærslu, sum Laura Joensen hevði av yrkingum Märta Tikkanens í seinnu helvt av 80-árunum. Sjónbandið fæst til láns á Landsmiðstøðini fyri undirvisingarsambøð. Í savninum er undirvisingartilfar, sum bæði kann nýtast til

filmin og yrkingarnar í savninum.

Laura Joensen hevur týtt yrkingarnar, Turið Sigurðardóttir og Bergljót av Skarði hava gjørt undirvisingartilfarið. Staðið fyri uppseting og umbróting hevur Gramar, og bókin er prentað á Estra.

Bókin fæst í bókabúðunum. Hon er 80 síður og kostar 60 kr.